

Духоўнасць

ШТО ЧЫТАЎ РАДЗІВІЛ?..

Пагартаць яго Біблію можна разам з Паўлам Харланчуком

Шляхам герояў

ЛАДАНКІ МАТЧЫНЫ ІХ ЗБЕРАГЧЫ НЕ ЗМАГЛІ

Чатыры гады і тры месяцы працягвалася Першая сусветная вайна. У ёй удзельнічалі 38 краін. Больш як 10 мільёнаў жыццяў забрала гэтая бойна. Яшчэ каля 20 мільёнаў чалавек было паранена. На той час такі ахвяр свет не ведаў. Днём заканчэння Першай сусветнай вайны лічыцца 11 лістапада 1918 года, калі было падпісана Камп'енскае перамір'е, якое ўсталявала ў сілу ў 11 гадзін раніцы. Менавіта гэты дзень ва ўсім свеце адзначаецца як Дзень заканчэння Першай сусветнай вайны, як Дзень памяці яе ахвяр і як Дзень прымірэння.

Напярэдадні гэтай даты ў шосты раз у Вілейскім раёне прайшоў аўтапрабег, зладжаны Фондам памяці Першай сусветнай вайны «Кроки», якім кіруе Барыс Цітовіч. Сёлета ён звязаны са 100-годдзем вызвалення горада і раёна ад кайзераўскіх войскаў у ходзе Вілейскай аперацыі і ліквідацыі Свяцянскага прапару. У ім прынялі ўдзел члены ваенна-гістарычных клубаў, школьнікі, ветэраны вайны ў Афганістане, казакі з Беларусі і Расіі, жыхары Вілейшчыны, крэйзнаўцы суседніх рэгіёнаў.

Аўтапрабег стартаваў 31 кастрычніка з цэнтральнай плошчы Вілейкі. Першы прыпынак — каля гарадскіх могілак па вуліцы 1 Мая, дзе нядаўна адкрыта брама-капліца ў гонар воінаў, што загінулі пры вызваленні Вілейкі ў 1915 годзе.

— Раней тут знаходзілася брацкая магіла. На жаль, час распарадзіўся так, што паверх яе цяпер — пахаванні свежых грамадзян. Але ў тым, што яны ляжаць разам, нічога страшнага няма, — распавёў Барыс Цітовіч. — Гэтая брама-капліца ўзведзена, з аднаго боку, у памяць тых, хто аддаў сваё жыццё за тое, каб мы сёння жылі ў міры ў нашых цудоўных гарадах, краіне. З другога — на сцены капліцы нанесена 286 імёнаў воінаў. Гэта імёны тых абаронцаў, пра якіх удалося даведацца ў ваенна-гістарычным архіве.

Пісьменнік Вячаслаў Бандарэнка нераўнадушны да тых падзей стагадовай даўніны. Нядаўна ён прэзентаваў у вілейскім кінатэатры сваю кнігу «Паўночна-Заходні шчыт Расіі». Пісьменнік таксама выдаў серыю кніг аб Першай сусветнай вайне для моладзі.

— Роўна 100 гадоў таму ваколіцы Вілейкі вызвалілі часці, якімі камандаваў мой продка генерал-маёр Міхаіл Міхайлаў, — зазначыў Вячаслаў Бандарэнка. — Міхаіл Панцеляймонач атрымаў вельмі высокую ўзнагароду для свайго чыну — ордэн Святога роўнаапостальнага князя Уладзіміра II ступені з мячамі. На жаль, як склаўся лёс майго сваяка, дзе ён пахаваны, я не ведаю. Вядома толькі, што ў канцы 1917 года ён быў жывы. І вельмі добра, што ёсць гэтая капліца. Лічу яе не толькі помнікам салдатам, якія аддалі жыццё за вызваленне Вілейкі, але і сімвалічнай магілай майго продка.

Старшыня раённага Савета дэпутатаў Наталля Радзевіч падкрэсліла, што ў Вілейцы шануюць памяць абаронцаў Айчыны. Нядаўна прайшлі ўрачыстыя мерапрыемствы, прысвечаныя 100-годдзю з дня заканчэння вайны. У іх рамках адслужана памінальная літургія, дзе былі згаданы прозвішчы воінаў, што выбіты на браме капліцы. Адбылася і прэзентацыя некалькіх кніг, адна з якіх прысвечана падзеям Першай сусветнай. Асабліва адзначыла Наталля Аляксандраўна ўнёсак жыхароў раёна, працоўных калектываў у будаўніцтва капліцы.

На пліце змешчаны радкі верша паэта Уладзіміра Цянуціна, прысвечаныя загінулым. У мерапрыемствах узяў удзел і сам Уладзімір Яфімавіч, які і зачытаў свой твор:

*...Вы адстаялі ад ворага спадчыну,
нашы лясы і палі*

*Пад гімнасцёркамі ладанкі матчыны
Вас зберагчы не змоглі.*

— Гэтыя воіны абаранялі не толькі рубяжы Айчыны, але і царкву Хрыстова, каб вораг не спганіў яе. Няма лепшай памяці, чым малітва, звернутая да Бога аб заспакаенні душ нябожчыкаў — нашых продкаў, суайчыннікаў. І пакуль будзе гучаць малітва памяці, да таго часу будзе жыць іх свяшчэнны подзвіг у імя любові, веры, — звярнуўся да прысутных настаіцель прыхода айцец Аляксандр.

Пасля кароткай памінальнай малітвы (ліці) удзельнікі аўтапрабегу рушылі далей. Прайшлі па памятных мясцінах Першай сусветнай, дзе ўсталяваны новыя помнікі і памятныя знакі: праз вёскі Любкі, Дварэц, Іжа, Рускае Сяло, Забродзкая.

Таццяна ЛАЗОВСКАЯ.

lazovskaya@zviazda.by

Сёлета мы адзначаем 500-годдзе з дня нараджэння ідэйнага бацькі беларускай Рэфармацыі — князя Мікалая Радзівіла Чорнага. Гэты «некаранаваны кароль» Вялікага Княства Літоўскага, канцлер дзяржавы аднойчы вырашыў у сваім кіраванні абавірацца не на ўласную сілу, войскі і паплечнікаў, а на тое, што напісана ў Бібліі — акурат той кнізе, якую пры яго жыцці роднай мовай адрэкаваў Францыск Скарына.

У гонар Чорнага сёння шмат дзе вісяць каляровыя інфармацыйныя шчыты, з партрэтамі і датай нараджэння. Нацыянальнымі банкам выпушчана манета з яго выявай. Белпоштай зроблены адпаведныя канверты. Аднак кульмінацыяй ушанавання асобы стаў спектакль пад назвай «Біблія князя Радзівіла».

Андрусь Унучак адзначае, што сама з'ява Рэфармацыі надзвычай важная як для ўсёй Еўропы, так і для нашай краіны:

— 31 кастрычніка 1517 года Марцін Лютэр прыбіў да брамы Вітэнбергскага сабора 95 тэзаў, накіраваных на рэфармацыю царквы. Можна сказаць, што яны зрабілі пераварот у рэлігійным, палітычным, культурным жыцці Заходняй Еўропы, у тым ліку Вялікага Княства Літоўскага. Гэта прывяло да нараджэння таго, што мы сёння называем еўрапейскай цывілізацыяй. Некаторыя краіны рэзка выйшлі наперад у сваім развіцці, іншыя засталіся крыху ззаду. Згодна з перакананнямі прыхільнікаў руху, царква павінна грунтавацца на Бібліі, але не толькі ў сваім унутраным жыцці, але і распаўсюджваць гэту на грамадскія з'явы — эканоміку, палітыку. На нашу краіну Рэфармацыя таксама моцна паўплывала. Яна распаў-

кладацца на нацыянальныя мовы, дзякуючы чаму сталі з'яўляцца ўнармаваныя мовы еўрапейскіх краін (у тым ліку беларуская Біблія Францыска Скарыны). Была сфарміравана сістэма адукацыі (натуральна, каб чытаць новаадрукаваныя кнігі). Будавалася мноства храмаў. Падавалася, уся ўвага людзей была скіравана на «нябеснае», а не «зямное»... Аднак істотна павысіўся і матэрыяльны дабрабыт грамадства. Неадарма менавіта гэты час называюць «залатым векам Беларусі». Відавочна, што калі ўсё жыццё пабудавана на справядлівых законах Бібліі, гэта не можа не прывесці да росквіту.

Варта адзначыць, што спектакль прайшоў пры аншлагах. Была зладжана нават яго анлайн-трансляцыя! І гэта пры тым, што большасць акцёраў з'яўляюцца прафесіяналамі. Верагодна, вырашальную ролю ў прыцягненні гледача тут адыграла наяўнасць найвышэйшай ідэі — таго, пра што варта марыць і да чаго варта імкнуцца...

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ.

nina@zviazda.by

Фота аўтара.

Галоўным рэжысёрам пастаноўкі выступіў знакаміты акцёр купалаўскага тэатра Павел Харланчук. Ён жа выканаў ролю самога князя. Сцэнарый п'есы напісаў дасведчаны гісторык, вядомы даследчык дзейнасці газеты «Наша ніва», якая выходзіла ў пачатку XX стагоддзя, Андрусь Унучак. Папрацаваўшы з гістарычнымі крыніцамі, ён стварыў сюжэтную лінію і рэалістычна напісаў усе дыялогі (калі можна ўявіць сабе, як размаўлялі ў XVI стагоддзі).

судзілася ў XVI стагоддзі і, больш за тое, Рэфармацыя ў нас перамагла! Асноўная частка тагачасных кіраўнікоў дзяржавы сталі пратэстантамі. У заканадаўчым выглядзе з'ява знайшла сваё ўвасабленне ў Статутах Вялікага Княства Літоўскага — закон свецкі будаваўся на падставе закона Божлага. Усё тагачаснае жыццё стала падпарадкавацца ідэям Рэфармацыі, яны мелі найбольшы ўплыў.

Гэты рух закрануў усе сферы тагачаснага жыцця. Бібліі пачалі пера-

ПАМАЛІЦЦА І ЁСПОМНІЦЬ

Вёска Корань Лагойскага раёна. Каталіцкія могілкі гэтай вёскі звязаны з лёсам народнага паэта Янкі Купалы. У 1902 годзе тут пахаваны яго бацька Дамінік Ануфрыевіч Луцэвіч.

Прызнанне

ЗА КРАЯЗНАЎЧУЮ РУПЛІВАСЦЬ І ПОШУК НАРОДНАЙ ДУШЫ

На Берасцейшчыне добра ведаюць публіцыста, празаіка, руплівага даследчыка гісторыі роднага краю Аляксандра Валковіча. У апошнія гады ён — і кіраўнік па-свойму ўнікальнага творчага праекта па выданні краязнаўчага альманаха «Астрамечаўскі рукапіс», які заснаваны Брэсцкім райвыканкамам.

Плённая творчая і грамадская дзейнасць нашага земляка адзначана і ўвагай замежных калег. Савет дырэктараў фонду «Spiritual Diplomacy» (ЗША) прыняў рашэнне аб прысуджэнні беларускаму пісьменніку Аляксандру Валковічу Першай літаратурнай прэміі «За высокі міжнародны прафесійны ўзровень у творах, якія садзейнічаюць этычнаму росту чытачоў і майстэрскаму паказу душы народа».

— Прэмія складаецца з грашовага ўзнагароджвання, спецыяльнай граматы, а таксама мы акажам дапамогу ў прыездзе лаўрэата ў ЗША, у штат Фларыда, — каменціруе сам факт ўзнагароджвання прэзідэнт фонду, добра вядомы ў Беларусі амерыканскі грамадскі дзеяч Майкл Маргуліс. — Пра рашэнне Савета фонду мы паведамляем у ПЭН-клуб пісьменнікаў, Бібліятэку Кангрэса ЗША, а таксама ва ўсе вядучыя ўніверсітэты і бібліятэкі Злучаных Штатаў Амерыкі.

Нагадаем, што Аляксандр Валковіч з'яўляецца аўтарам кніг «Зубр белавежскі чыгунны», «Бяроза чорная — бяроза белая», «Алеся. Белавежскія сны» і інш. Творчасць пісьменніка з Брэста і раней уганароўвалася рознымі ўзнагародамі — Брэсцкай абласной літаратурнай прэміяй імя У. Калесніка, Рэспубліканскай літаратурнай прэміяй «Залаты купідон» і іншымі прэстыжнымі рэспубліканскімі і міжнароднымі адзнакамі.

Сяргей ШЫЧКО.

Івянец.

У першыя дні лістапада беларускія каталікі згадвалі сваіх памерлых: у нядзелю былі Усе Святыя, у панядзелак — Задушны дзень. Гарэлі ў храмах і на могілках тысячы свечак, прыходзілі на магільныя родных некалькі пакаленняў. Ушанаваць памяць, памаліцца, проста ўспомніць, што гэтыя людзі жылі калісьці на зямлі...

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.